

Popmuziek is dood – een korte geschiedenis

Yeah Yeah Yeah, the story of modern pop

In zijn 776 pagina's tellende boek werkt Bob Stanley toe naar zijn uiteindelijke conclusie: De popmuziek is dood. [01] Daarover zo meer!

Het begin van de popmuziek [in Engeland maar Nederland is erg vergelijkbaar] markeert Stanley met de komst van de 7 inch-single in 1952. Tevens het jaar van de eerste single hitparade en de publicatie van het eerste langst lopende muziekblad 'New Musical Express'.

Alle sociologen die popmuziek [02] beschreven hebben, zijn het eens over wat popmuziek eigenlijk is: de uiting van een jongerencultuur en dus vanaf 1952 een verzet tegen het establishment, de ouderen. Simon Frith stelt dat de 'rocksociologie niet te scheiden valt van de jeugdsociologie'. [03] Jongeren ontdekken zichzelf, zetten zich af tegen de wereld van hun ouders en gebruiken popmuziek als voertuig voor hun ideeën en gedachten. Popteksten gaan over het puberleven. De muziekindustrie pakt steeds de jongerencultuur op en [ver-] commercialiseert de gedachten van de jongeren. Daar ligt in essentie het probleem van de rock-socioloog: de opkomst van een [muziek / jeugd] stroming kenmerkt zich door een vorm van authenticiteit en kritische reflectie op de samenleving en de muziekindustrie vercommercialiseert deze authentieke gevoelens in de productie van massaplaatjes. Dat wat niet in een top 40 belandt, zal nauwelijks op de radio gedraaid worden en dus ook niet gekocht worden. Of zoals Thom ter Bogt het zegt: 'De kern van de populaire muziek was en is de hitparade'. Middle of the road-muziek dus. [04]

In de begin jaren vijftig van de twintigste eeuw maakte de hele wereld kennis met de teenager rebelle. De nozems namen bezit van de openbare ruimte en ver-

stoorden het gezapige en weinig spannende beeld van hun ouders op de maatschappij. De Teds en de Mods in Engeland, de Halbstarken in Duitsland en de Blousons Noirs in Frankrijk.

Muziek is klassenstrijd!

In Nederland kenden we de Dijkers [verzamelden zich op de Nieuwendijk in Amsterdam!] en de Pleiners [verzamelden zich op het Leidseplein in Amsterdam]. De Dijkers identificeerden zich met Elvis, Marlon Brando en James Dean. En zij waren trots op hun arbeidersafkomst. De pleiners waren over het algemeen afkomstig uit de meer intellectuele lagen van de bevolking. Zij identificeerden zich met de Franse Nouvelle Vague en de existentialisten als Camus en Sartre. Hun klederdracht was daarvan een kopie: zwarte broeken en zwarte coltruien.

De jaren zestig scherpte die tegenstelling alleen nog maar aan. De Beatles hoorden toe aan de beter opgeleiden. Hun muziek was cultureel verantwoord. En daartegenover zette Andrew Loog Oldham, manager van de Stones, een meer voor de arbeidersklasse sprekende 'ongemanierd en dierlijk stel'. Stones concerten ontwaarden eigenlijk altijd in vechtpartijen. Hun eerste optreden in Nederland is daarvan een mooi voorbeeld. Een afgebroken Kurhaus in Scheveningen. Beatles-fans huiverden bij de gedachte alleen al. Recent: Gabbers t.o.v. Mellow-house, de simpele arbeider t.o.v. de hoger opgeleide studentjes.

Belangrijk wordt nu ook het begrip 'stijl' in de jeugdsociologie. Dick Hebdige [05] concludeert dat iedere subcultuur zijn eigen taal ontwikkelt. Die taal loopt synchroon aan de klasse waaruit deze subcultuur afkomstig is. Stijl drukt zich uit in haardracht, gezichtskenmerken, kleding, schoenen en losse onderdelen [in de mode ook wel 'parafernalia' genoemd] maar ook is stijl ge-

bonden aan locaties om samen te komen.

Popgeschiedenis aan het einde

De popgeschiedenis kenmerkt zich bijna altijd door tegenstellingen. Muziekstromingen volgen elkaar op, groeien andere kanten op of zoeken juist het conflict met andere stromingen. Maar altijd blijven in de stromingen de verschillende sociale klassen zichtbaar en aanwijsbaar. Zo is de new-wave stroming uit de jaren tachtig een reactie op het hedonistische disco geweld van eind jaren zeventig. En belangrijk voor de theorie van 'de dood van de popmuziek', is waar we nu in zijn aangeland, de periode van de housemuziek.

In Chicago draaide begin tachtig dj Frankie Knuckles in de 'Warehouse'. Disco was afgelopen en hij samplede stukjes uit zijn platencollectie en zette daar een drummachine onder. De 'kick-beat' ['four-to-the-floor'] was geboren. De totaal mislukte introductie van de bassynthesizer Roland TB 303 Bassline, zorgde voor de verdere ontwikkeling van house. De Rolands gingen voor spotkoopjes de uitverkoop in. De house dj's pikte ze op. De Acid house zag het licht. De rest is eigenlijk historie: house versplinterde in ambient-, electro-, techno-, garage-, trip-, gabber etc. etc. Lees hierover het zeer gedegen 500 pagina tellende boek 'POP een halve eeuw beweging'. [06]

Ook de ouderwetse distributie industrie van popmuziek is aan zijn eind. Illustratief is de anekdote van Simon Napier-Bell over Lucien Grainge de topman van Universal die te laat in een boardmeeting verscheen. Hij deed het licht uit en liet zijn managers 60 seconden in het donker zitten. Daarna deed hij het licht weer aan en sprak de legendarische woorden: "Heb je dit gezien? Wen er vast maar aan. Zo ziet het eruit wanneer jullie geen enkele hit record hebben." Napier-Bell sluit op pag. 291 af met "De record companies staan op de rand van uitsterven. Zij hebben hun doel gediend en staan op het punt met pensioen te gaan.....Platen zijn nu dingen uit het verleden. Het probleem is dat record companies het zich nog steeds niet realiseren." [07]

De dood van de popmuziek

House en techno hebben de popmuziek definitief veranderd. Elektronica i.p.v. instrumenten, beat en timbre i.p.v. harmonie en melodie, tracks [verweven samples met onderliggende beatlijn] i.p.v. de tekst, het lied. Maar ook het uitgaan zelf is door house veranderd. Bezoekers participeren aan de muziek door te dansen. House is bewegen. De sfeer is belangrijk. Dj's en platenlabels zijn aan het begin van de stroming niet belangrijk. Maxi's vermelden in het begin geen artiest of platenlabel. Producers

winnen het van muzikanten. Bestaande platen van 33 toeren worden op 45 toeren afgespeeld. De beats per minute gaan van 120, het hartritme, tot ver over de 200,300. Door drugsgebruik worden samenkomsten, festivals bijna als een nieuwe kerkdienst beleden. This is my church. This is where I heal my hurts. For tonight, God is a DJ. [Faithless] In deze digitale tijd verdwijnt de betrokkenheid van popliefhebbers bij hun muziek. Platenfirma's gaan failliet, muziek-tijdschriften worden opgeheven, hitparades bestaan nog maar zijn een en al manipulatie [je koopt de eerste plaats met een beetje marketingslimheid]. Popstations bestaan alleen nog met specialisten en dekken niet meer de algehele popgeschiedenis. Nummers worden gedownload in oneindige aantallen waardoor er minder emotionele betrokkenheid bij een nummer ontstaat. Nee, dan vroeger: op je fiets naar de platenzaak en terug fietsen met die lang verwachte LP onder de arm. Popmuziek kende overzichtelijke stromingen. Nu is alles versplinterd in oneindige aantallen dj's. Nergens meer fan van, nee, in de schuur je eigen product mixen. De muzikale selfie van 2015! Muziek is geen protest meer, is geen generatieconflict meer [zelfs oma luistert naar Armin van Buren!], is geen klassenstrijd meer. Rijken en armen bewegen op de hedonistische en escapistische housemuziek. House is hier om nog heel lang te blijven. Wie waagt een poging om een vernieuwing in de pop tot stand te brengen? [08]

Noten:

[1] = Bob Stanley, Yeah Yeah Yeah, the story of modern pop, [2013]

[2] = popmuziek betekent in oorsprong populaire muziek, muziek voor de massa. Van alle leeftijden en van alle nationaliteiten. Maar de komst van de 7" en de topparades maken dat 'pop' muziek eigenlijk 'rock' muziek wordt. En dat is in oorsprong het gemeenschappelijke domein van de jeugd.

[3] = Simon Frith, Rock! [sociologie van een nieuwe muziek-cultuur], [1978][1984]

[4] = Tom ter Bogt e.a., Wilde jaren [een eeuw jeugdcultuur], [2000]

[5] = Dick Hebdige, Subculture the meaning of style, [1979]

[6] = Gert Keunen, Pop een halve eeuw beweging, [2002]. Ook lezenswaardig maar iets minder diepgang Arne van Terphoven e.a., Door! Dance in Nederland, [2004]. Met veel illustraties: Arne van Terphoven e.a., Mary go wild – 25 jaar dance in Nederland, [2013]

[7] = Simon Napier-Bell, Ta-ra Boom de-ay, [2014]

[8] = Zelf ben ik een groot liefhebber van housemuziek. Dus denk niet dat deze passage tegen gabber/house of techno is. Ik beschrijf slechts de huidige staat van de popindustrie met misschien hier en daar een vleugje nostalgie.

Reageren?

d.roelfzema@upcmail.nl

Het begin van een wereldwijde trend, cartoon gecombineerd met house. © Linia 1992.

Recent verschenen 3 geweldige boeken over popmuziek. Verplichte kost!

Rotterdam in the house – Ronald Tukker.

Gaat over de opkomst van de gabber-house. Met zoveel liefde en passie geschreven. Als je niet weet wat het gabber-gevoel is, dan voel je het diep in je hart na het lezen van dit boek. En je voelt de leegte die op dit moment in de pop bestaat. Waar vormen popliefhebbers nog een vuist tegen de rest. 'Amsterdam waar lech dat dan?'. Lezen!

Luisteren &cetera – Steinz & Mourits.

Gaat over de jaren 80 en 90-tig. Met liefde diverse platen besproken met verwijzingen wat je eventueel verder kunt gaan luisteren. Hier lees je nog de emotionele betrokkenheid bij plaat en muzikant.

The Beatles compleet – Guesdon & Margotin.

Alle 213 songs van de Beatles worden tot in detail besproken. Kleine 700 pagina's. Weggeefprij! Hoe kan een nieuw boek over de Beatles zo uniek zijn. Met veel kennis en betrokkenheid geschreven.